
Отож, на Тернопільщині спостерігається тенденція до розвитку захворювання органів дихання. Починаючи з 2013 року простежується значне зростання рівня захворюваності дихальних шляхів. Кореляційний аналіз показав, що зв'язок між забруднення атмосферного повітря та захворюванням дихальних шляхів сильний (0,8). Найбільш стрімко хвороби органів дихання прогресують у Тернопільському, Терехівському, Чортківському, Заліщицькому районах.

Третяк М., студент
Науковий керівник: к.г.н. Новицька С.Р.

РОЗВИТОК ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В МЕЖАХ НПП «КРЕМЕНЕЦЬКІ ГОРИ»

Кременецькі гори є одним з унікальних регіонів на території України, що виділяється своєрідністю геологічної будови, рельєфу, рослинного і тваринного світу, мальовничими краєвидами, сприятливим кліматом, що може використовуватися в рекреаційних цілях. Його вигідне транспортно-географічне положення обумовлює перспективу розвитку рекреаційного комплексу круглорічного використання, оскільки тут проходять туристичні маршрути до Почаївської лаври, Збаразького замку, Вишнівецького палацу, замкових комплексів Львівщини і Волині [2, с.133].

Більшу частину території національного природного парку «Кременецькі гори» займають ліси, що свідчить про повноцінне виконання парком екологічних та середовищезберігаючих функцій. Також це вказує на своєрідність рекреаційного використання території. Більшість території НПП є придатною для пішохідного, кінного прогулянкового туризму, є перспективи розвитку велосипедних, мотоциклетних, автомобільних гірських трас через значну пересіченість місцевості. В границях парку можливий розвиток спортивного полювання. Загалом Кременецькі гори з крутими уступами до Малопопільської низовини є доволі сприятливими для будівництва горбогірно-лижних і санних трас для дітей і новачків гірськолижного

відпочинку [3].

З метою пропаганди природоохоронних знань, підвищення екологічної культури та збереження природних комплексів розроблено проекти екологічних стежок та еколога - туристичні маршрути на гору Божу, гори Замкову та Черча, гору Уніас та Данилову гору, а також науково-екологічні маршрути на гору Дівочі скелі, що дозволяє залучати до споглядання краси Кременецьких гір, вивчення їх історії, дослідження природних ландшафтів туристів як з України так і гостей з-за кордону.

Популярні маршрути:

м. Кременець. Замкова гора, де височіють руїни фортеці 18 століття, як нагадування про колишню славу. Висота гори – 400 м, на схилах можна побачити багато рідкісних рослин та дерев і дивовижну панораму, ідеальне місце для фото-і відеозйомки.

с. Великі Бережці. Божа гора. Розташована всього в 10-12 км від м Кременець. Висота – 365 м, загальна територія – 2,6 км. Місце незвичайне, знане як одне з паломницьких місць України. Гора не типова, має 2 вершини. На першій, з землі б'є джерело з освіжаючою цілющою водою. На другий, до небес підноситься невелика каплиця Святої Трійці.

с. Стіжок. Данилова гора. На її вершині знаходиться невелика церква ймовірно 14-17 ст. Гора вкрита чудовим лісом, піднявшись на вершину перед Вами відкриється фантастична панорама долини.

м. Кременець. Дівочі скелі. Висота – 376 метрів. На горі, можливо побачити рідкісні рослини занесення до Червоної книги, які ростуть тільки тут. З Дівочими скелями пов'язано багато цікавих легенд, що і сьогодні живуть в цих місцях. У період татарських набігів, молоді дівчата уникаючи рабства обривали своє життя кидаючись зі скелі, з тих пір ці скелі і називають Дівочі.

В урочищі «Дівочі Скелі» знаходиться ще одна цікава пам'ятка, Студентська печера. Довжина печери – 240 м. Печера становить систему вузьких ходів, розміщених уздовж тектонічних тріщин. Дно вкрите щербенисто-уламковим матеріалом та окремими брилами. Печера суха, лише подекуди видно сліди тимчасового скупчення води, що просочується згори

під час інтенсивних опадів. Це не єдина печера в цьому урочищі, поруч є ще кілька подібних пустот, але значно менших розмірів [4].

Гідрологічні рекреаційні ресурси у межах Парку мають низький потенціал. Тут протікають декілька струмків довжиною до 10 км і нуртують джерела питної прісної води. Поряд з межами Парку протікає річка Іква, потік Ірва у м. Кременець, поблизу с. Чугалі є озеро Махлянка, ставки на річці Іква у селах Дунаїв, Великі Бережці, Малі Бережці, ставок у селах Лішня і Стіжок – всі вони дотичні до межі Парку або знаходяться неподалік і можуть бути включені до туристичних маршрутів. Ставки також є у селах Загайці, Сураж, Васьківці, Андрушівка. Наявні ресурси для розвитку лікувально-оздоровчої рекреації на базі сірководневого джерела і торфогрязей у с. Великі Дедеркали. Однак даний природний район недостатньо забезпечений водними рекреаційними ресурсами, що знижує його інтегральний рекреаційний потенціал.

У районі розташування Парку функціонують Кременецький санаторій та дитячий оздоровчий табір у с. Кутянка, рекреаційні центри – готельно-відпочинковий комплекс «Панорама», шість готелів, база відпочинку «Бабина стодола», біля підніжжя Вовчої гори – наметове містечко.

Природні ресурси та умови відіграли основну роль у розвитку туристсько-рекреаційної діяльності в межах національного парку. Серед її великого різноманіття найбільш популярними є спортивно-оздоровчий та пізнавально-науковий види. Найбільш розвиненими є пішохідний туризм, адже піші прогулянки заповідною територією, які мають різну тривалість та дають змогу ознайомитися з неймовірною природою парку.

Кременецькі ландшафти утворюють мальовничі стрімкі схили, скелі з уступами, ерозійними формами, печерами, що створює передумови для розвитку тут спортивно-оздоровчої рекреації (спелеотуризм на основі системи карстових порожнин, скелелазання, лижний і санний спорт), зокрема, зимових видів спорту, для чого в урочищі Гниле озеро (поблизу Кременця) споруджено першу в Україні трасу швидкісного спуску на санах, а в урочищі Хрестова гора споруджено комплекс трамплінів, три з яких мають штучне покриття і можуть функціонувати круглий

рік. Тут можливо прокласти гірськолижні маршрути I і II категорії складності розраховані на початківців, дітей і гірськолижників-любителів. Зважаючи на економічну кризу, Кременецькі гори могли б стати чудовою альтернативою карпатським гірськолижним курортам, які в зимовий період часто не в змозі задовільнити всіх бажаючих [1, с.152].

Успішний розвиток туризму в НПП «Кременецькі гори» стримується наступними чинниками:

- низька комфортність інфраструктури;
- недостатня кількість детальної інформації про райони проведення еколого-пізнавальних турів;
- відсутність маршрутів і програм, розроблених для різних категорій туристів, а також турпродукту, який відповідає стандартам міжнародного ринку;
- недостатня кількість досвіду та знань, необхідних для успішної організації туризму, у персоналу природоохоронних закладів;
- відсутність різноманітності платних послуг і продукції, а також єдиних цивілізованих стандартів формування цін на послуги, які надають туристам.

Література:

1. Новицька С.Р. Оцінка придатності природно – територіальних комплексів Тернопільської області для цілей рекреації / С.Р.Новицька // Наукові записки ТНПУ. Серія: географія. – Тернопіль:СМП «Тайп», 2016. №2. – с.151-158.
2. Царик П.Л. До оцінки видів рекреаційної діяльності та потенціалу НПП «Кременецькі гори» / П.Л.Царик // Наукові записки ТНПУ. Серія: географія.- Тернопіль: СМП «Тайп», 2013.№2. - с.132-141.
3. Роль НПП «Кременецькі гори» в поширенні екологічних знань та розвитку екологічного туризму на Кременеччині та Шумщині. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://nppver.at.ua/zhab-e_1.pdf
4. Тернопільщина. Кременецькі гори. Національний природний парк. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:<http://irp.te.ua/kremenets-ki-gory-natsional-ny-j-pry-rodny-j-park/>